

“ Ik bouw mijn eigen archief”

Frank Deboosere, tussen de bib en het web

Frank Deboosere, al ruim twintig jaar weerman bij de VRT, behoort tot het type mens dat zijn overtuiging niet alleen met woorden verkondigt. Hij pleit bijvoorbeeld niet enkel voor een algemene snelheidsverlaging op de autosnelwegen, zelf fietst hij gewoon naar zijn werk – in 2008 goed voor liefst achtduizend kilometer door het weer en de wind die hij al dan niet zelf had voorspeld. Ook de liften in het VRT-gebouw zijn niet aan hem besteed. Met mij enigszins slepend in zijn zog, huppelt hij als een berggeit de trappen op naar de derde verdieping. Waarna ik hem lichtjes nahijgend laat weten dat hij er voor zijn straks 51 lentes verbazingwekkend jong blijft uitzien. En hem lichtjes venijnig vraag hoe het tegenwoordig met z'n hernia gaat.

Heel vervelend, die hernia. Zeker voor iemand die niet alleen voor zijn plezier maar ook beroepshalve vaak omhoog wil kijken, naar de lucht, de wolken, de sterren. Het is mijn tweede hernia. Van de eerste, 23 jaar geleden, was ik tot mijn grote opluchting genezen. Maar nu zit ik er dus weer mee. De kwaal is weliswaar onder controle, maar als ik mijn nek langer dan een minuut durf te plooiën om omhoog te kijken, mag ik het weerbericht voor de volgende dag vergeten. Het zou gewoon niet lukken. In telescopen met een zenitprisma kun je gelukkig wel onder een hoek van negentig graden kijken, maar ook dat is behoorlijk lastig. Wat niet wegneemt dat ik een actief lid ben en blijf van Volkssterrenwacht MIRA, in Grimbergen, waar ik op vrijwillige basis ook nog eens elke laatste vrijdag van de maand een lezing geef over een astronomisch of weerkundig onderwerp.

Zowel voor lezingen als voor mijn website haal ik de informatie waar ze te vinden is, dat wil zeggen: in de bibliotheek, in het KMI, bij de Nederlandse collega's van het KNMI, op het internet, en ook bij oudere amateurs

Laurens DE KEYZER
is auteur/columnist
laurens.de.keyzer@telenet.be

nog – zoals een Lucien Landuyt bijvoorbeeld, gasten die enorm gedreven met die materie bezig zijn en je vaak interessante info kunnen aanreiken. Alle nuttige informatie drop ik vervolgens op m'n website, www.frankdeboosere.be, klaar om continu bewerkt en gecorrigeerd te worden, onder meer op basis van correcties die we via de NASA opvangen.

Wat ik dan in de bib nog zoek? Ja, het klinkt inderdaad wat tegenstrijdig, dat iemand die in zijn vakgebied voortdurend naar de meest recente informatie op zoek is, over die onderwerpen ook nog in oudere boeken snuistert. Maar vergis je niet, veel oudere boeken bevatten een schat aan informatie die niet of nauwelijks achterhaald is. Wie zich met wetenschap bezighoudt, in mijn geval bijvoorbeeld om wetenschappelijk onderzoek voor een breed publiek te interpreteren en te vulgariseren, zo iemand kan zich onmogelijk beperken tot het meest recente materiaal. Je moet een *fond* leggen. Ga maar eens naar de grote bib van Mechelen, dat is een kathedraal van informatie. Over weerkunde, ja, maar bijvoorbeeld ook over wiskunde, een van mijn andere stokpaardjes. Veel oudere boeken bevatten perfecte informatie, bijvoorbeeld over natuurkundige fenomenen. Marcel Minnaert is gestorven in 1970 – welnu, ik kan je zijn *Natuurkunde van 't vrije veld* zeer aanbevelen, schitterend. Voorbeelden bij de vleet.

Maar het spreekt vanzelf dat ik minder in de bibliotheek dan op het internet vertoef, de ideale vervanger van mijn vroegere Winkler Prins. Wikipedia? Ook, ja, vind ik zeer goed, zeker voor wetenschappelijke onderwerpen. Geweldig is ook dat je daar samen aan kunt werken, wereldwijd, dat je eventueel correcties kunt aanbrenge(n), interessante dingen signaleren. Ik heb ook zelf op bepaalde bladzijden al enkele dingen gewijzigd. En zo steek je overal wat op.

Ook van andere weermannen? Eigenlijk niet, nee. Zowel hun als mijn informatie komt ten slotte van elders, evenals de eerste analyses ervan. We voorspellen niet met de natte vinger hoe het weer er zal uitzien. Wel kijk ik soms naar de presentatie van andere weermannen, zo van hoe-doen-zehet? Maar ook daar leer je niet echt van, ik bedoel: ieder heeft per slot van rekening zijn of haar eigen stijl. Wees jezelf, dat is het parool. Dat heb ik al van Armand Pien geleerd, van die man heb ik eigenlijk vooral veel menselijks geleerd. Toen hij zes jaar geleden stierf, had ik het gevoel dat er een vader wegviel.

Een radertje

Ik leg je even in een notendop uit hoe het in zijn werk gaat. Eerst arriveren de weerkaarten van het KMI op de computer bij de VRT. Die kaarten bespreek ik vervolgens aan de telefoon met het KMI-team dat ze analyseert. Anders gezegd: de echte voorspellers zitten in het KMI in Ukkel, ik ben maar een heel klein radertje in het geheel. Gelukkig is

er in ons vak wel nog ruimte voor eigen initiatief. Na die eerste verkennende gesprekken consulteer ik bijvoorbeeld ook de ruwe gegevens van een aantal belangrijke websites. Alle weergegevens van de hele wereld zijn beschikbaar op het internet, en via RSS – het bekende hulpmiddel waarmee je je op de vernieuwingen van een website kunt abonneren – kan ik meteen zien waar bepaalde gegevens gewijzigd of gecorrigeerd zijn. Dag in dag uit ververs ik op brede schaal mijn informatie. Het weerbericht van vandaag begint gisteren, en het gaat gewoon door, ik rust ook de zevende dag niet. Soms durf ik nog tot het laatste moment wachten om bepaalde informatie te consulteren, in de hoop zo actueel mogelijk te zijn met de weerkaarten. Maar daar moet je erg voorzichtig in zijn. Uit al die tabellen en cijfers nog iets nuttigs oprapen, ligt niet zomaar voor de hand. Nu goed, vind ik iets, dan steek ik het er nog snelsnel tussen. En vervolgens draait de camera.

Plankenkoorts? Nee. Als je goed voorbereid bent, mag je vertrouwen in jezelf en in de kaarten die je op basis van alle verzamelde informatie getekend hebt. Dat doen we zelf, ja. En dat ik het weerbericht al ruim tien jaar niet meer van de autocue aflees, bewijst ook wel dat ik daar niet sta te trillen van plankenkoorts. Pas op, daarmee wil ik niet gezegd hebben dat we dan ook altijd in de roos schieten. Het valt erg moeilijk te definiëren wat een correct en wat een fout weerbericht is. Als je zegt dat de zon zal schijnen en ze komt maar 80 procent van de tijd tevoorschijn, zat je dan fout? Er zijn zoveel parameters waarmee je rekening moet houden, de uitgestrektheid van België, de tijd, microklimaatjes, enzovoort – wanneer krijgt een weerbericht dan nul op tien, wanneer tien op tien? Welk gewicht geef je met andere woorden aan al die parameters?

Gemiddeld mag je stellen dat we de score die we in jaren 1980 haalden voor de dag zelf plus drie dagen, tegenwoordig al halen voor de dag zelf plus vijf. Met andere woorden, we gaan erop vooruit. We maken nog regionale missers, maar toch ook al minder vaak. Wel worden we er rapper op gewezen dan vroeger. De mensen maken hun ongenoegen tegenwoordig makkelijker bekend, al was het maar omdat ze ons nu in een handomdraai kunnen bereiken, vooral dan via e-mail. Vaak bel ik die mensen dan gewoon op, om een beetje uitleg te geven. Sommigen schrikken zich dan een hoedje omdat ik persoonlijk reageer. Maar zo zit ik wel in mekaar. Ik schep graag duidelijkheid, en dat doe je over het algemeen het best in een persoonlijk contact. Vandaar ook, behalve in juli en augustus, mijn lezingen bij MIRA. Mensen kunnen boeien en ze tegelijk iets bijleren, dat vind ik fantastisch. Ik wil die mensen ook ontmoeten omdat ik daar hoor wat er echt aan vragen en meningen leeft. En wat is er mooier dan met gelijkgestemde zielen het licht uit te doen en samen omhoog te kijken, naar de hemel?

Een mooie zomer?

Mensen die me e-mailen, krijgen altijd een antwoord. Eventueel ook via mijn website. Ook de gekste vragen ga ik in principe niet uit de weg. Bijvoorbeeld? Bijvoorbeeld: als ik een gat dwars door de aardbol maak, wat gebeurt er dan als ik daar een balletje in gooi? De vraag klinkt gek, maar in het antwoord schuilt elementaire natuurkundige kennis. Dus lach ik de vraag zeker niet weg. Ik krijg ook vragen van mensen die naar het buitenland willen verhuizen. Iemand schrijft dat ze naar de zon wil verhuizen, maar aan een bepaalde ziekte lijdt – en dan: wat kiezen we, de Balearen of de Provence? Een andere: wat moeten we ons voorstellen bij de voorspelling van de Maya's dat de wereld in 2012 zal vergaan? Of ik ongerust moet zijn? Nee, hoor. De mythische begindatum van de wereld was volgens de Maya's 13 augustus 3114 vóór Christus. Alles in orde dus. Daarnaast zijn er ook de heel praktische vragen. Als een VRT-ploeg op de hoogste bol van het Atomium wil gaan filmen, dan willen ze graag eerst weten hoe het die dag met de wind zit. Dat soort dingen. En in het voorjaar word ik telkens weer overrompeld met de vraag welke zomer ons in eigen land te wachten staat.

Jij wilt dat ook graag weten? Laat maar zitten. Met langetermijnvoorspellingen moeten we geweldig opletten. Daarover kan je hooguit iets zinnigs zeggen op Europese schaal. Maar Vlaanderen kan je daar niet in duiden. Interessant eventueel voor bijvoorbeeld grote multinationals, niet of nauwelijks voor particulieren. Hoe gevaarlijk langetermijnvoorspellingen zijn, hebben de Britten nog onlangs aangetoond. Ze voorspelden voor eigen land een iets koudere winter, en droger ook dan de zachte winters van het recente verleden. Daar zijn ze nog altijd niet van bekomen, vooral dan in het zuiden van Groot-Brittannië...

Ons vak zit vol wolfijzers en schietgeweren. De omschakeling bijvoorbeeld van open naar gesloten thermometerhutten heeft belangrijke systematische fouten in de waarnemingen geïntroduceerd. De hoogste gemeten temperatuur in Ukkel in open thermometerhut is 38,8 graden. Dat komt overeen met 37,4 graden in gesloten thermometerhut. Statistisch is dat interessant, maar voor een dagdiagram onbruikbaar – om dan nog van schrikkeljaren te zwijgen. Over dagrecords praten heeft geen zin dus. Maar een bepaalde pers kan daar maar geen genoeg van krijgen. Jammer, want zo jaag je veel mensen soms nodeloos schrik aan.

Fijn stof, nog zo iets. In de jaren 1960 en 1970 was de luchtkwaliteit bij ons veel minder goed dan vandaag – alleen: we wisten het niet. En doordat de luchtkwaliteit tegenwoordig verbetert, stijgt ook de temperatuur. Dat is dus niet alleen te wijten aan het negatieve aspect van het broeikas effect, maar ook aan het positieve element van een verbeterde luchtkwaliteit. Naast de toename van de hoeveelheid broeikasgassen zorgt het afnemen van de klassieke vervuiling dus voor een bijkomende opwarming van de aarde. 't Lijkt een beetje kiezen dus tussen de pest en de cholera.

90 per uur?

Niet makkelijk allemaal. Ik probeer daar vooral een neutraal en genuanceerd waarnemer in te zijn. Vroeger stond ik veel meer zwart-wit tegenover negatieve scenario's, vandaag stel ik zo neutraal mogelijk de feiten vast, vooral uitgaand van het voorzorgsprincipe: denk na over de schade die je aanricht, want de volgende generaties zullen daarvoor een zware prijs moeten betalen. Ooit noemden ze me een negationist! Dat ging te ver, vond ik. Je mag tegenstanders van bepaalde theorieën niet demoniseren, dan staan we nergens meer.

Wetenschappers moeten onder elkaar kunnen bakkeleien. We moeten gewoon blijven onderzoeken. Want het is heel complex. Bijvoorbeeld: de zeespiegel stijgt inderdaad 1 à 3 millimeter per jaar. Mede te wijten ook aan het wegsmelten van de noordpoolkap. Maar ja, Nederland zakt ook weg. Dat maakt het er weer niet eenvoudiger op. En zo kan ik wel nog even doorgaan. Er blijven nog altijd onbekende factoren in de berekeningen. Voortdurend ontdekken we nieuwe dingen. Weet je wat? Ga eens rondneuzen in www.knmi.nl/klimaatverandering_en_broeikas effect. Prima site!

Wat te doen? Doen wat we kunnen. Maar we zijn zeer hardleers. In sommige landen staat men al veel verder dan wij. In een heleboel Duitse stadscentra mag je niet meer binnen met vervuilende auto's. In Italië treedt men nu ook strenger op in de Po-vlakte, via een systeem van even/oneven-rijden. Maar bij ons?... Wat is er eigenlijk op tegen om maximaal 90 per uur te rijden op onze autowegen? Niks dan voordelen. Kijk naar het blokrijden. Als het verschil tussen de hoogste en de laagste snelheid vermindert, genereer je automatisch minder files. Gewoon omdat de doorstroming dan beter is. Dat alleen al vind ik een sterk argument pro 90 per uur. Bovendien is 120 per uur een snelheid die het milieu zwaar

belast en ons verandert in echte stresskiekens. Waar is dat voor nodig? Nu goed, ik zei het al, we zijn zeer hardleers. De industrie doet echt veel inspanningen, de problemen zitten vooral bij ons nu, bij ieder van ons, en uiteraard bij het vervoer.

Reacties uit politieke hoek? Dat valt nogal tegen. Om een voorbeeld te geven: ik heb al bij herhaling laten verstaan dat we slecht omspringen met de verlichting op onze autowegen, en op veel andere wegen. Ik ben niet voor een duistere toekomst, maar laat ons ten minste verlichten waar het nodig is. Zo besparen we energie. Bovendien zijn de meeste lichtkappen slecht gericht, ze verlichten meer de hemel dan de weg. Wij verlichten de sterren, pure verspilling. Maar of ik dat nu zeg of niet zeg, geen enkele reactie uit politieke hoek.

't Is raar, het is alsof ze me niet weten wonen. Als ik op tv als eerste laat weten dat er water ontdekt is op Mars, iets fantastisch toch, dan gebeurt er niets. Tot iemand anders dat nieuws opraapt. Vreemd. Beetje frustrerend ook. Het is fijn als je mee aan de kar kunt duwen om een mentaliteitsverandering teweeg te brengen, maar het is tegelijk ook frustrerend. Al jaren wijs ik onder bepaalde weersomstandigheden op de gevaren van CO-vergiftiging. Geen reactie. Tot er meer doden vallen, pas dan wordt het blijkbaar interessant. Het verhaal van de ozonsmog, idem. Tja.

Een mega-archief

Door de weldaden van de technologie kan je tegenwoordig makkelijk je eigen bibliotheek en je eigen archief aanleggen. Dat vind ik prachtig. Ik bouw mijn eigen archief. En ik doe dat heel consequent. Op alle mogelijke manieren. Ik heb bijvoorbeeld altijd een fototoestel op zak. Valt me op de fiets onderweg iets op, een boeiend natuurbeeld of een of andere situatie of ander fait-divers, dan leg ik dat vast en wat ik achteraf interessant genoeg vind, belandt in mijn database. Dat kan een vogel zijn, een sneeuwlandschap, een bloem, een wolkenformatie, mensen, noem maar op. Hetzelfde met beelden die me op het internet fascineren.

Bijvoorbeeld? De gasontploffing in Gislenghien is heel even vanuit de ruimte gefotografeerd. Zo'n beeld intrigeert me, ook om het technologische wonder ervan. Er gebeurt is verschrikkelijks, of iets prachtigs, en het kan altijd dat het vanuit de ruimte vastgelegd is. Naar zulke dingen ga ik op zoek. En natuurlijk ook naar spectaculaire beelden van onze planeet of van elders in de ruimte. Dat beeld komt dan in mijn database, die overigens onderhand groter is dan een terabyte, da's dus ruim duizend gigabyte. Een mega-archief, ja. Ongelooflijk, toch? Ik zei het al, ik lig altijd op vinkenslag. En een selectie

van al dat materiaal geef ik vervolgens vrij op mijn website. Samen met een lijst van interessante websites en tijdschriften, zodat je zelf op zoek kunt gaan in de wereld van onze aarde en de kosmos.

Ik maak dus mijn eigen archief, maar intussen lig ik ook zelf in de boekhandel en in heel wat bibliotheken. Mijn boek *Weer en milieu* dateert al van 1996. Intussen is over dat thema al veel nieuwe informatie beschikbaar, maar het blijft toch interessante lectuur voor mensen die hun eerste stappen in dat veld zetten, al zeg ik het zelf. Vorig jaar heb ik *Reis door het heelal* geschreven, specifiek op de jeugd gericht. Vulgarisatie van wetenschap, inderdaad. En aan de verkoop van het boek te meten blijkt het onderwerp bijzonder in trek, bij jong en ouder. Dat is ook mijn belangrijkste intentie, dat wetenschap meer gepopulariseerd raakt. En dat mijn bankrekening er leuker van wordt? Nee. Ik verdien er geen cent aan. Alle winst gaat naar Volkssterrenwacht MIRA, die er een nieuwe grote telescoop wil mee kopen. Het ziet ernaar uit dat het lukt. De eerste vijfduizend exemplaren zijn de deur uit, nu loopt een tweede druk van drieduizend stuks.

Tegen de Boekenbeurs van dit jaar verschijnt mijn derde boek. Een boek over het weer. Een heel complexe en gecompliceerde materie, absoluut, maar hier dan wel geschreven en beschreven in mensentaal, op mensenmaat.

Het wordt een zuiver informatief boek. Ik val er geen stellingen in aan, ik verdedig geen specifieke theorieën, ik geef informatie. De bedoeling is vooral om mensen achtergrond te geven. En, naar ik hoop, ook vaak het besef van: 'Tiens, dat wist ik niet.'

Aan de piano

Of ik sterren en planeten ooit uit m'n hoofd zet? Natuurlijk. Bijvoorbeeld als ik aan de piano zit. Ik heb ooit notenleer, harmonie en piano gestudeerd. Een jaar of acht geleden heb ik de draad weer opgenomen en ben ik opnieuw gaan studeren. Mijn studies aan de muziekschool van Londerzeel zijn intussen afgerond. Pas op, ik ben geen goed pianist. Ik amuseer me gewoon. Met ragtimes en evergreens, met Etudes van Chopin, met Brahms, met Moussorgsky's Schilderijen van een tentoonstelling, daar zit oneindig veel schoonheid in, en opwinding. En de films die ik voor MIRA monteer, sonoriseer ik altijd met eigen composities. Een groot woord voor een soort van ambient muziek, zeg maar, sfeerschepping. Dus, ja, zelfs als ik met muziek bezig ben, zit ik vaak nog tussen de sterren en de planeten. Ze laten me niet los.

Enkele (gratis) tips van Frank Deboosere

- *The Messenger* is een gratis driemaandelijks ruimtevaartmagazine van de Europese zuidelijke sterrenwacht ESO; abonneren kan op <http://www.eso.org/sci/publications/messenger>.
- Schitterende beelden van de Hubble ruimtetelescoop vind je op www.spacetelescope.org/goodies/cdroms/html/imagecollection.html.
- *Science Connection* is een gratis wetenschapsmagazine van het Federale Wetenschapsbeleid, zie www.scienceconnection.be.
- *De Verrekijker* is een gratis magazine van de Vlaamse Milieu Maatschappij; abonneren kan via www.vmm.be.
- *Uitweg* is een gratis tijdschrift over mobiliteit; bestellen kan op <http://www.uitweg.be>.
- Spectaculaire beelden van de aarde vind je op <http://rapidfire.sci.gsfc.nasa.gov/gallery>.

